

دولت قدرتمند در روسیه:

رشد و بحران

آذاری س. تسیگانکوف

ترجمه: سعید خاوری نژاد

انتشارات دولتمرد

۱۳۹۸

سرشناسه	: تسیگانکوف، آندری پی.، ۱۹۶۴-م. -Tsygankov, Andrei P., 1964
عنوان و نام پدیدآور	: دولت قدرتمند در روسیه: رشد و بحران/ آندری پی. تسیگانکوف؛ ترجمه سعید خاوری نژاد؛ ویراستار وحید خاوری نژاد.
مشخصات نشر	: رشت: انتشارات دولتمرد، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۰ ص: جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸۶۲۲۹۵۴۱۵۶۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: عنوان اصلی: The Strong State in Russia : Development and Crisis, 2014.
موضوع	: اقتدارگرایی -- روسیه -- تاریخ
موضوع	: Authoritarianism -- Russia (Federation) -- History
موضوع	: استبداد -- روسیه -- تاریخ
موضوع	: Despotism -- Russia (Federation) -- History
موضوع	: فرهنگ سیاسی -- روسیه -- تاریخ
موضوع	: Political culture -- Russia (Federation) -- History
موضوع	: دولت
موضوع	: State -- The
موضوع	: روسیه -- سیاست و حکومت
موضوع	: Russia (Federation) -- Politics and government
موضوع	: روسیه (فدراسیون) -- سیاست و حکومت -- ۱۹۹۱ م.
موضوع	: -Russia (Federation) -- Politics and government -- 1991
شناسه افزوده	: خاوری نژاد، سعید -- مترجم
رده بندی کنگره	: JN۶۶۹۵
رده بندی دیویی	: ۳۲۰/۹۴۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۲۵۲۹۶

دولت قدرتمند در روسیه: رشد و بحران

نویسنده: آندری پی. تسیگانکوف

مترجم: سعید خاوری نژاد

ویراستار: وحید خاوری نژاد

ناشر: دولتمرد

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۴۱۵-۶-۲

وبسایت: www.dolatomardpub.ir

پست الکترونیک: info@dolatomardpub.ir

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۵	فصل اول: مدمات
۷	روسیه از دو منظر
۷.....	دیدگاه های غرب گرا
۱۰.....	دیدگاه های بومی گرا
۱۲.....	دیدگاه این کتاب
۱۶.....	مطالعه بیشتر
۱۷.....	یادداشت ها
۱۹	ریشه های دولت روسیه: یکة سالاری
۱۹.....	یکة سالاری چیست و چه نیست
۲۵.....	رژیم های یکة سالار: بسیج و عادی سازی
۲۹.....	دولت و طبقات اجتماعی
۳۱.....	پنج نظام تاریخی
۳۴.....	روندها و شرایط تغییر
۳۸.....	مطالعه بیشتر
۳۹.....	یادداشت ها
۴۱	فصل دوم: تاریخ مختصر
۴۳	پیدایش و رشد
۴۳.....	یکة سالاری پیشا مدرن (۱۰۶۸ - ۱۸۵۸)

۴۹	یکه سالاری مدرن اولیه (۱۵۸۴ - ۱۳۲۵)
۵۸	یکه سالاری مدرن و رشد آن (۱۸۵۳ - ۱۶۱۳)
۶۶	مطالعه بیشتر
۶۷	یادداشت ها

افول و انقلاب

۶۹	افول قرن ۱۹
۷۲	دلایل افول
۷۹	دهه انقلاب ها
۸۳	مطالعه بیشتر
۸۴	یادداشت ها

دولت شوروی

۸۷	خاستگاه ها
۹۲	دولت شوروی: تداوم و تغییر
۹۹	اصلاح طلبان دولت شوروی
۱۰۳	مطالعه بیشتر
۱۰۴	یادداشت ها

فصل سوم: گذار

فروپاشی شوروی

۱۰۹	شرایط ساختاری
۱۱۲	گورباچف و اصلاحات گمراه شده
۱۱۸	ویرانه های دولت شوروی
۱۲۳	مطالعه بیشتر
۱۲۴	یادداشت ها

دوره مشکلات دهه ۱۹۹۰

۱۲۵	یلتسین و ائتلاف اجتماعی جدید
-----	------------------------------

۱۲۸	 خصوصی سازی دولت
۱۳۴	 جنگ اول چین
۱۳۸	 میراث یلتسین
۱۴۲	 مطالعه بیشتر
۱۴۳	 یادداشت ها

۱۴۵ فصل چهارم: احیاء

۱۴۷	 نظام پوتین
۱۴۷	 خیزش پوتین و حمایت اجتماعی از او
۱۵۰	 دیدگاه پوتین درباره دولت روسیه
۱۵۲	 سلطه ی و ن ا م حزبی
۱۵۶	 متمرکزسازی پوتین از بیلان
۱۵۹	 نقش مدودف
۱۶۳	 مطالعه بیشتر
۱۶۴	 یادداشت ها

۱۶۷ سرمایه داری دولتی

۱۶۷	 ماهیت سرمایه داری روسیه
۱۷۰	 لیبرالیزه شدن و «اشرافیت جدید»
۱۷۲	 الیگارش زدایی
۱۷۷	 گسترش حوزه انرژی
۱۸۲	 ارزیابی سرمایه داری روسیه
۱۸۴	 مطالعه بیشتر
۱۸۵	 یادداشت ها

۱۸۹ دموکراسی مدیریت شده

۱۸۹	 دیدگاه های روسیه درباره دموکراسی
۱۹۳	 واهمه های کرملین و دموکراسی مدیریت شده

۱۹۶	اهمیت دموکراسی مدیریت شده
۱۹۹	تصورات عمومی درباره نظام سیاسی روسیه
۲۰۱	مطالعه بیشتر
۲۰۲	یادداشت ها

۲۰۷ قدرت بزرگ عادی

۲۰۷	تنگناهای بین المللی روسیه
۲۱۰	پرداختن به غرب
۲۱۴	حاجیه جایگاه قدرت بزرگ
۲۱۸	عجز کرد
۲۲۰	مطالعه بیشتر
۲۲۱	یادداشت ها

۲۲۳ فصل پنجم: بحران

۲۲۵ اعتراض

۲۲۶	سنت اعتراض اجتماعی در روسیه
۲۲۹	معترضان جدید و مطالبات ایشان
۲۳۲	پاسخ دولت
۲۳۸	ضعف نهادها
۲۴۰	مطالعه بیشتر
۲۴۰	یادداشت ها

۲۴۳ ملی گرای قومی

۲۴۳	خلاء ارزش ها
۲۴۵	ملتی مدنی
۲۴۷	ملت روسی
۲۵۱	دولت - تمدن
۲۵۴	ایرادات ایدئولوژی جدید

۲۵۶.....	مطالعه بیشتر
۲۵۷.....	یادداشت ها

۲۶۱

فساد

۲۶۱.....	خاستگاه های فساد روسیه
۲۶۵.....	فساد در زمان پوتین
۲۶۹.....	مبارزه با فساد و آینده آن
۲۷۳.....	مطالعه بیشتر
۲۷۳.....	یادداشت ها

۲۷۷

تنش با غرب

۲۷۷.....	فقدان چارچوب در روابط روسیه و غرب
۲۸۰.....	چالش های چارچوب اروپا و غرب
۲۸۵.....	پاسخ کرملین
۲۹۱.....	آینده نامعلوم
۲۹۲.....	مطالعه بیشتر
۲۹۳.....	یادداشت ها

۲۹۷

نتیجه گیری

۲۹۹.....	دولت روسیه به کدام سو می رود؟
۲۹۹.....	آیا دولت روسیه از نظر تاریخی پایدار است؟
۳۰۲.....	کار ناتمام
۳۰۸.....	روسیه فردا
۳۰۹.....	یادداشت ها

فهرست جداول

- جدول ۱: ۱۰ ویژگی یک سالاری در مقایسه با نظام رقابتی ۲۳
- جدول ۲: پنج نظام تاریخی روسیه ۳۴
- جدول ۳: دوره های سیاسی روسیه ۳۷
- جدول ۴: شرایط بین المللی رژیم های شوروی ۹۴
- جدول ۵: [نرخ رشد] تولید ناخالص ملی اتحاد شوروی و ایالات متحده، ۱۹۸۵ - ۱۹۶۰ ۱۱۰
- جدول ۶: [نرخ رشد اقتصاد شوروی در ۱۹۹۱ - ۱۹۸۵] ۱۱۵
- جدول ۷: درآمد و هزینه حکومت روسیه در ۱۹۹۸ - ۱۹۹۲ به نسبت تولید ناخالص داخلی ۱۳۴
- جدول ۸: شاخص های اقتصادی پایه ای روسیه در ۲۰۰۷ - ۱۹۹۹ (درصد تغییر سالانه) ۱۷۴
- جدول ۹: رشد تولید ناخالص داخلی روسیه در ۲۰۰۷ - ۱۹۹۹ (درصد) ۲۱۵
- جدول ۱۰: مقایسه دولت - تمدن با سایر ایدئولوژی های ملی ۲۵۳

فهرست نمودارها

- نمودار ۱: صادرات نفت شوروی به کشورهای غربی ۹۸
- نمودار ۲: قیمت جهانی نفت در ۲۰۰۹ - ۱۸۷۰ (واقعی) و در ۲۰۱۰ - ۱۹۳۵ (طبق پیش بینی) ۱۷۸
- نمودار ۳: نوع دموکراسی مورد نیاز روسیه چیست؟ ۱۹۱

پیشگفتار

روسیه در اواخر ۲۰۱۱ با پشت سر گذاشتن دهه های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ وارد عصر سیاسی جدیدی شد. اعتراض سیاسی در واکنش به انتخابات دستکاری شده دوما^۱، آشکارتر از تحولات دیگر، بیانگر بحرانی در توسعه کشور شد. روسیه وارد سومین مرحله تکامل پساکمونیستی خود می شد.

در طول دهه ۱۹۹۰ گذار از دولت روسیه با زدودن آن چه که از عصر شوروی باقی مانده بود و با ایجاد نهادها و نظام جدیدی، نهادهای خود را متحول کرد. خصوصی سازی، ثبات دهی به اقتصاد^۲، [وضع] قانون اساسی جدید، انتخابات مستمر و ترک داوطلبانه قدرت توسط رهبر، از جمله این تحولات بود. در طول دهه ۲۰۰۰ گرایش سیاسی [به حالت سابق خود] بازگشت. ولادیمیر پوتین^۳ به عنوان رئیس جمهور گونه دوم دولت روسیه، خواهان تقویت دولت در عین حفظ بنیان های موجود جهت توسعه اقتصادی شد. وی با وارد کردن نخبگان امنیتی برجسته به ساختار حاکم، به متحد کردن طبقه سیاسی که در گذشته چند دسته شده بود کمک کرد. پوتین همچنین با ایجاد ثبات سیاسی، فرصت های اقتصادی جدید و خدمات اجتماعی، به دنبال کسب وفاداری مردم رفت. طبقه متوسط اکنون حدود ۲۵ درصد از جمعیت را در قیاس با ۱۵ درصد در دهه ۱۹۹۰ تشکیل می دهد.

با این حال، همان طبقه متوسطی که پوتین به دنبال ایجاد آن بود نظام دولت قدرتمند^۴ وی را به چالش کشیده است. به علاوه، برخی در ساختار حاکم، با ریاست جمهوری

1. State Duma / Государственная Дума

2. Vladimir Putin / Влади́мир Пу́тин

3. strong state/ сильное государство

دمیتری مدودف [مدودیف]^۱ راحت بودند و از تصمیم پوتین برای بازگشت به قدرت رضایت نداشتند. بسیاری در روسیه اکنون از دستاوردهای دوره پوتین شامل تحکیم دولت، احیای اقتصادی، پایان جنگ چچن^۲ و احیای جایگاه بین المللی روسیه ناراضی هستند. نظام نشان داد که قادر نیست آزادی بیشتر، حاکمیت قانون و اعتماد اقتصادی دوباره ارائه کند. بنابراین برخی از اعضای اپوزیسیون روسیه، خود نظام پوتین را محکوم می کنند. دیگران از نظام سیاسی بازتر، امحای فساد و قوانین شفاف برای تجارت حمایت می کنند، اما نمی خواهند به دهه ۱۹۹۰ بازگردند و [بنابراین] از بهبود تدریجی نظام پشتیبانی می کنند. آن گونه سوم دولت روسیه این بحران را از طریق اصلاحات از بالا حل و فصل می کند؟ آ پوتین که به عنوان ثبات دهنده ای محافظه کار شناخته می شود، قادر به برداشتن گام های جدی برای بهبود نظام است؟ در غیر این صورت، آیا روسیه دستخوش استحاله انقلابی دیگری خواهد شد؟

این سؤالات جزو پرسش های مهم دهنده به من برای بررسی سیاست روسیه از ظهور تا دوره معاصر آن است. در نگارش آن دو ملاحظه وابسته به هم انگیزه گرفته ام - یکی تدریس و دیگری تحقیق. ابتدا، در سدد کک به دانشجویانی بودم که در دانشگاه های غربی، سیاست روسیه می خوانند. بر اساس تجربه ای که از تدریس از دهه ۲۰۰۰ داشته ام، بیشتر کتب درسی با استفاده از فرضیات لیبرال غربی در روسیه بحث می کنند و درباره بستر تاریخی و فرهنگی چیز زیادی بیان نمی کنند. به طرز معمول، دروس مربوط به سیاست روسیه با بحث درباره نظام شوروی و فروپاشی آن شروع می شوند؛ گویی روسیه، پیش از کمونیسم هیچ تجربه سیاسی چندصد ساله مهمی نداشت. از این گذشته، چنین درس هایی به تمرکز بر سیاست «داخلی» روسیه گرایش دارند و اهمیت جهان خارج را در شکل دهی به نظام سیاسی روسیه نادیده می گیرند. این امید را دارم که کتاب من، در صورت پذیرش به عنوان کتابی درسی، برخی از این نواقص را جبران خواهد کرد.

اگرچه در نگارش این کتاب، مخاطبان دانشجو را مد نظر قرار داده ام، امیدوارم که برای محققان و عموم نیز جالب باشد. انگیزه دوم من برای نگارش این کتاب تأکید بر

1. Hagia Sofia

2. Chechnya War / Чеченская Война

نیروی بالقوه فرهنگ و تاریخ در نظام سیاسی روسیه است. مطالعه روسیه با مقایسه کردن آن با سایر ملل حائز اهمیت است، اما با این وجود نباید به چیزی تبدیل شود که استفان کوهن^۱ به آن تحت عنوان «مطالعات روسیه بدون روسیه» اشاره کرد. تا زمانی که مردم روسیه سیاست خود را با رجوع به دوره مشکلات^۲، قدرت دوگانه^۳، بین تزاری^۴ یا سایر دوره های دارای اهمیت تاریخی درک کنند، حوزه [مطالعات] سیاست روسیه زنده است و نباید فقط به شاخه ای منطقه ای از سیاست مقایسه ای تبدیل شود.

مفهوم روسی دولت قدرتمند یا بسیار متمرکز^۵ که در حکومت یکه سالارانه تزار^۶ ریشه دارد در این باب تمش محوری دارد. من ادعای تفسیر بدیعی از مسائل و معماهای سیاسی روسیه را ندارم، چه برسد به این که راه خروجی از بحران معاصر این کشور را نشان بدهم. در عوض، می گویم که نگ، به روسیه از چشم اندازی غربی، محدودیت دارد و راه تفکر بدیلی درباره ملت، شکست آن وجود دارد. امروزه پس از دهه ها خفقان کمونیستی، چنین تفکری به آهستگی در داخل کشور در حال رواج است. دولت قدرتمند روسیه طی قرن ها تکامل یافته و بقاء پیدا کرده است و این خود به تنهایی حاکی از نیروی تاریخی و احیای احتمالی آن در آینده است. این حقیقت که تمام جریانات فکری عمده در روسیه - لیبرال ها، سوسیالیست ها، محافظه کاران^۷ و راسیالیست^۸ - به طور تاریخی، دیدگاه های متمایز خود را درباره دولت قدرتمند جهت رفع مشکلات کشور ارائه کرده اند، اهمیت آن را بیشتر نشان می دهد. از این منظر، پرسش اصلی پژوهش این نیست که آیا روسیه دولت قدرتمندی را دوباره ایجاد خواهد کرد، بلکه چه نوع دولت قدرتمندی خواهد بود و تحت چه شرایطی به احتمال، اقدام خواهد کرد.

1. Stephen Cohen

2. Time of Troubles / Смутное Время:

دوره فترت و هرج و مرج در روسیه تزاری، از مرگ فتودور اول در ۱۵۹۸ تا جانشینی میخائیل اول در ۱۶۱۳

3. Dual Power / Двоевластие:

وضعیت پس از فوریه سال ۱۹۱۷ که طی آن، دو قدرت وجود داشت: شوراهای کارگری، به ویژه شورای پتروگراد و دستگاه نظارت رسمی دولت موقت سوسیالیست های دموکراتیک

4. In-Between-Tsardom / Междуцарствие:

دوره فترت، از مرگ آلکساندر اول در ۱ دسامبر ۱۸۲۵ تا جانشینی نیکلای اول در ۲۶ دسامبر آن سال

5. сильное государство

6. самодержавие

7. Eurasianists / Евразийцы